

ПИТАННЯ ІСНУВАННЯ ЛІКАРСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ ЗГІДНО ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Відвідуючи міську лікарню чи приватну клініку клієнт сподівається отримати не лише якісну медичну допомогу, а й прагне зберегти свій візит у таємниці. Але чи можливо це отримати від кваліфікованих лікарів та персоналу лікарень?

Чинне законодавство України має низку положень про лікарську таємницю, та право особи на її нерозголошення.

Так, Цивільний кодекс України, ст. 286 встановлює, що фізична особа має право на таємницю про стан свого здоров'я, факт звернення за медичною допомогою, діагноз, а також про відомості, одержані при її медичному обстеженні. Забороняється вимагати та подавати за місцем роботи або навчання інформацію про діагноз та методи лікування фізичної особи. Фізична особа зобов'язана утримуватися від поширення інформації, зазначеної у частині першій цієї статті, яка стала їй відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків або з інших джерел [1].

Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у ст. 40 медичні працівники та інші особи, яким у зв'язку з виконанням професійних або службових обов'язків стало відомо про хворобу, медичне обстеження, огляд та їх результати, інтимну та сімейну сторони життя громадянина, не мають права розголошувати ці відомості, крім передбачених законодавчими актами випадків [2].

Закон України «Про інформацію» ст. 46 не підлягають розголошенню відомості, що стосуються лікарської таємниці [3].

Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» ст. 9 гарантії законності під час здійснення оперативно-розшукової діяльності проголошує – під час здійснення оперативно-розшукової діяльності не допускається порушення прав і свобод людини та юридичних осіб. Окремі обмеження цих

прав і свобод мають винятковий і тимчасовий характер і можуть застосовуватися лише за рішенням суду щодо особи, в діях якої є ознаки тяжкого злочину, та у випадках, передбачених законодавством України, з метою захисту прав і свобод інших осіб, безпеки суспільства [4].

Законодавча база підготовлена на світовому рівні, але чи можна побачити це у звичайній районній лікарні. Ні, безвідповідальність лікарів просто вражає. Вони безсоромно розповідають всім, ту інформацію, яку за законом мають зберігати в таємниці.

Невідомо, що впливає на таку поведінку, чи то менталітет людини, чи то безкарність лікарів, так як ні для кого не таємниця, що покарати лікарів практично не можливо, та й позови подаються дуже рідко.

Існують випадки, коли розголошення лікарської таємниці допускається. Так, наприклад у тих випадках, коли інтереси держави, суспільна необхідність обумовлюють розголошення лікарської таємниці для запобігання ще більш значних наслідків, норми права надають правомірну можливість відступу від принципів і правил збереження лікарської таємниці.

Аналіз законодавства України дає змогу визначити випадки, за яких медична таємниця може бути розголошена без згоди особи чи її законних представників, а саме:

- в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ч.2 ст.32 Конституції України) [5];

- в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (ч.3 ст.34 Конституції України) [5];

- при медичному обстеженні наречених, які зобов'язані повідомити один одного про стан свого здоров'я (ст.30 Сімейного кодексу України);

– у випадку надання допомоги неповнолітньому, що не досягнув віку 14 років та особі, що визнана недієздатною у встановленому законом порядку, з метою інформування її батьків (усиновлювачів) чи інших законних представників (ч.2 ст.285 Цивільного кодексу України, ч.2 ст.39, ч.1 ст.43 Основ законодавства України про охорону здоров'я);

– при організації надання особі, що страждає на тяжкий психічний розлад, психіатричної допомоги (ч.4 ст.6 Закону України «Про психіатричну допомогу»);

– про провадженні дізнання, досудового слідства чи судового розгляду, у зв'язку з письмовим запитом особи, що проводить дізнання, слідчого, прокурора та суду (ч.4 ст.6 Закону України «Про психіатричну допомогу», ч.2 ст. 8 Закону України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення», ч.5 ст.14 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними»);

– при загрозі розповсюдження інфекційних захворювань, ухиленні від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій встановленого переліку, з метою усунення підприємствами, установами й організаціями, за поданням відповідних посадових осіб державної санітарно-епідеміологічної служби від роботи, навчання, відвідування дошкільних закладів осіб, які є носіями збудників інфекційних захворювань, хворих на небезпечні для оточуючих інфекційні хвороби, або осіб, які були в контакті з такими хворими, а також осіб, які ухиляються від обов'язкового медичного огляду або щеплення проти інфекцій, перелік яких встановлюється центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я (ч.2 ст.26 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», п.5 ч.1 ст.7 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»);

– у випадку надзвичайних подій і ситуацій, що становлять загрозу здоров'ю населення, санітарному та епідемічному благополуччю, з метою

інформування органів, установ і закладів державної санітарно-епідеміологічної служби (ч.2 ст.26 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб», п.6 ч.1 ст.7 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення»);

– у разі звільнення хворого на активну форму туберкульозу з установи кримінально-виконавчої системи з метою інформування про це орган охорони здоров'я за обраним звільненням місцем проживання (ч.2 ст.17 Закону України «Про боротьбу із захворюванням на туберкульоз»);

– у разі виявлення ВІЛ-інфекції у неповнолітніх віком до 18 років, а також у осіб, визнаних у встановленому законом порядку недієздатними, з метою повідомлення про це батьків або інших законних представників зазначених осіб (ч.2 ст.8 Закону України «Про запобігання захворюванню на синдром набутого імунodefіциту (СНІД) та соціальний захист населення»);

– при зверненні потерпілого від нещасного випадку без направлення підприємства повідомляється підприємство, де працює потерпілий, робочий орган виконавчої дирекції Фонду за місцезнаходженням підприємства, де працює потерпілий, або за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно, а в разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння) також установа (заклад) державної санітарно-епідеміологічної служби, які обслуговують підприємство, де працює потерпілий, або така установа за місцем настання нещасного випадку з особою, яка забезпечує себе роботою самостійно (п.9 Постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві»);

– у разі звернення або доставлення потерпілих внаслідок нещасних випадків як зі смертельним наслідком, пов'язаним із заподіянням тілесних ушкоджень іншою особою, так і нещасних випадків, що стались внаслідок контакту із зброєю, боєприпасами та вибуховими матеріалами або під час дорожньо-транспортної пригоди, з метою повідомлення органів внутрішніх справ, а у випадках з летальним наслідком – органів прокуратури (п.6

«Порядок розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України).

Але все ж таки дані випадки, які вимагають розголошення конфіденційної лікарської інформації є поодинокими, а відомості розголошуються майже у кожній лікарні.

Кабінет міністрів України своєю постановою від 06.06.2012 р. №546 «Про затвердження електронного реєстру пацієнтів», яка прийнята на виконання Національного плану дій на 2012 р. щодо впровадження Програми економічних реформ на 2012-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затвердженого Указом Президента України від 12.03.2012 №187 передбачено створення Електронного реєстру пацієнтів.

Але виникає питання, хто зустрічався з цим електронним реєстром? Як буде оберігатися конфіденційність інформації про пацієнтів невідомо і досі. Хоча з огляду на практику закордонних держав у яких електронний реєстр є основною формою фіксації інформації, то його введення може бути ефективним, але за умови чіткого регулювання користування реєстром та обмеженням доступу осіб.

На жаль розвиток нашої держави в цьому питанні стоїть на місці, прийняті нормативно-правові акти не вводяться в дію і тому створення електронного реєстру залишається тільки очікувати у майбутньому.

Підводячи підсумок можна сказати, що інститут лікарської таємниці в Україні не відповідає вимогам чинного законодавства, лікарі не відчують відповідальності за вчинені діяння і нехтують буквою закону, а держава закриває очі на всі порушення. Отже, громадянам залишається лише сподіватися на захист особистої інформації і вірити в сумлінність лікарів.

1. Цивільний кодекс України станом на 11.10.2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України станом на 18.12.2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>

3. Про інформацію: Закон України станом на 10.08.2012 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України станом на 11.08.2013 р. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>

5. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141

6. Про затвердження положення про електронний реєстр пацієнтів: Постанова КМУ від 06.06.2012 року №546 [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/546-2012-%D0%BF>

Колеснікова, М.В. Питання існування лікарської таємниці в Україні згідно чинного законодавства [Текст] / М.В. Колеснікова // Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення / Ред.кол.: В.М. Власенко, В.М. Звагельський, Р. Камберова та ін. – Суми-Курськ: СумДУ; Південно-Західний державний ун-т, 2014. – Ч.2, Т.2. – С. 89-92.